

[Formanden]

Hvis ingen gør indsigelse, vil jeg betragte det som vedtaget, at den ønskede orlov meddeles fra og med den 17. november 1980, og at stedfortræderen indkaldes som midlertidigt medlem. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

## 2) Første behandling af:

*Forslag til lov om ændring af lov om administration af Det europæiske økonomiske Fællesskabs forordninger om etablering af en fælles strukturpolitik for fiskerisektoren og om den fælles markedsordning for fiskerivarer m.v.*

(Lovforslag nr. L 58. Fremsat 31/10 80).

Lovforslaget sattes til forhandling.

### *Forhandling*

**Westh (S):**

Da mit partis ordfører, hr. Ervin Jensen, ikke kan være til stede, skal jeg på hans vegne sige om lovforslaget, at det har til formål at bemyndige fiskeriministeren til at opkræve morarenter af for sent indbetalte afgifter og ved tilbagebetaling af ydelser, som man retmæssigt set ikke skulle have modtaget. Det drejer sig om afgifter, der opkræves af landede fisk, og disse ydelsers anvendelse til strukturpolitik og fælles markedsordninger. Lovforslaget er en videreførelse af den løbende ajourføring, der har været af loven, som jo har sin oprindelse i vor indtræden i EF. Denne ajourføring betyder, at der sker en ligestilling med den tilsvarende lov inden for landbrugsområdet, ligesom der er indført tilsvarende bestemmelser i moms- og toldloven.

Socialdemokratiet kan anbefale lovforslaget.

**Svend Heiselberg (V):**

Fra venstres side kan vi give tilslutning til dette lovforslag.

**Grove (KF):**

Fra konservativ side er vi positive over for lovforslaget.

**Halvgard (FP):**

Fremskridtspartiet kan tilslutte sig lovforslaget.

**Formanden:**

Tiltalende form for taletider.

**Bollmann (CD):**

Også CD kan tilslutte sig lovforslaget.

**Alfred Hansen (DR):**

Retsforbundet er helt og aldeles uenigt i den fiskeripolitik, som EF fører. Vi vil gå imod forslaget.

**Fiskeriministeren (Poul Dalsager):**

Jeg takker alle undtagen hr. Alfred Hansen for tilslutningen.

Hermed sluttede forhandlingen.

### *Afstemning*

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

**Formanden:**

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til landbrugs- og fiskeriudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

## 3) Første behandling af:

*Forslag til lov om ændring af lov om landbrugsejendomme.*

[Af Grove (KF), Halvgard (FP) m. fl.]  
(Lovforslag nr. L 39. Fremsat 17/10 80).

Lovforslaget sattes til forhandling.

### *Forhandling*

**Landbrugsministeren (Poul Dalsager):**

Lovforslaget går ud på, at kravene i landbrugsloven om væsentligste erhverv og landbrugsuddannelse udgår af loven.

Kravet om jordbrug som væsentligste erhverv, der oprindeligt var udformet som et krav om jordbrug som hovederhverv, blev

[Landbrugsministeren]

indføjet i landbrugsloven i 1973 sammen med kravet om, at erhververen skulle tage fast bopæl på ejendommen. De nye bestemmelser tog sigte på at modvirke den tendens, der havde vist sig, til, at der i stadig større udstrækning fandt opkøb af landbrugsejendomme sted af ikke-landmænd. Denne udvikling kulminerede i 1973, hvor ikke-landmænds køb udgjorde 54 pct. af det totale salg af landbrugsejendomme. De nye bestemmelser tog endvidere sigte på at lægge en dæmper på den stigning i ejendomspriserne, der var en følge af den stærke efterspørgsel efter landbrugsejendomme, og som man fandt rummede alvorlige perspektiver for landbrugets generationsskifte og strukturudviklingen inden for landbruget.

De ændringer af landbrugsloven, der blev gennemført i 1978 – i parentes bemærket: som det konservative folkeparti tilsluttede sig – herunder kravet om landbrugsuddannelse, hvilede på de samme synspunkter som dem, der var lagt til grund for ændringerne af landbrugsloven i 1973. Det er min opfattelse, at de synspunkter, der blev lagt til grund for ændringerne af landbrugsloven i 1973 og i 1978, fremdeles må lægges til grund for lovgivningen på dette område, og det fremsatte forslag bør derfor afvises.

Med hensyn til det af forslagsstillerne anførte, at kravene om jordbrug som væsentligste erhverv og landbrugsuddannelse kan medføre, at landbruget undrages investeringskapital, vil jeg sige, at ikke-landmænds erhvervelse af en landbrugsejendom ofte sker med henblik på ejendommens anvendelse til lystbrug eller som inflationssikring af kapital. Grupper med store løbende indkomster og høj marginalsat vil nemlig til en vis grad kunne se stort på, om den erhvervede ejendom kan give et afkast, så længe en væsentlig del af et eventuelt underskud finansieres gennem skattemæssige fradrag i indtægten fra andet erhverv.

Der er da også erfaring for, at de investeringer, der er foretaget af ikke-landmænd i landbruget, kun i begrænset omfang er kommet den animalske produktion til gode, fordi der alene er investeret i mere hobbyprægede anlæg, og fordi det væsentligste formål med erhvervelsen som nævnt har været at inflations sikre kapitalen. Det vil derfor ikke bidrage til en afhjælpning af landbrugets vanskelige økonomiske situation på længere sigt at

ophæve landbrugslovens krav om væsentligste erhverv og landbrugsuddannelse.

Jeg vil imidlertid ikke afvise, at der i den foreliggende vanskelige økonomiske situation kan være grund til en vis lempelse af den nuværende dispensationspraksis, hvorefter personer uden egentlig tilknytning til jordbrugserhvervet normalt ikke vil kunne forvente at få tilladelse til at erhverve en landbrugsejendom, der udgør en bæredygtig driftsenhed. Lempelsen kan ske ved, at der gives tilladelse til køb af landbrugsejendomme i tilfælde, hvor det godtgøres, f. eks. ved fremlæggelse af investeringsplaner, at ansøgeren enten straks eller i løbet af kortere tid vil have jordbrug som væsentligste erhverv.

Jeg vil i øvrigt ikke afvise, at landbrugslovens bestemmelser i nogen grad griber ind i den enkelte landmands dispositionsfrihed, men det er min bestemte opfattelse, at det er nødvendigt med en vis beskyttelse af landbruget, såfremt det selvejede landbrug i hvert fald for egentlige landmænd skal kunne bevares.

**Westh (S):**

Lovforslaget betyder, at ikke-landmænd vil få ret til uden videre at købe landbrugsejendomme. Forslaget bryder derved med princippet i den nugældende landbrugslov om, at det er de uddannede landmænd, der skal leve af landbrug, der har forsteret til at købe landbrugsejendomme.

Mange af de alvorlige økonomiske problemer, landbruget kæmper med, stammer fra de alt for høje ejendomspriser, mange har måttet betale for deres ejendomme, som bl. a. blev fremkaldt af ikke-landmænds eller rettere bylandmænds opkøb af landbrugsejendomme. Inden ændringerne af landbrugsloven i 1973, hvor hovederhvervskravet blev indført, udgjorde bylandmændenes opkøb over 50 pct. af alle handler, og indtil kravet om uddannelse blev indført, udgjorde bylandmændenes køb 30-40 pct. af alle køb. Hvis man kan tale om lyspunkter i den nuværende situation på landbrugsområdet, så er det, at de unge, der etablerer sig nu, giver en langt mere realistisk pris for de ejendomme, de overtager. Prisen fastsættes nu i langt højere grad ud fra produktionsmæssige betragtninger og ikke ud fra forventninger om

[Westh]

særlige inflationsgevinster, og det er selvfølgelig det rigtige.

Vi kan således ikke støtte det konservative forslag, der vil modvirke de unge uddannede landmænds interesser. Landbrugets organisationer har i øvrigt heller ikke bedt om disse ændringer.

Vi er en lille smule forundrede over, at de konservative stiller dette lovforslag. Loven fra 1978 blev udformet på grundlag af et forlig, hvori de konservative deltog, og som de konservative havde indflydelse på. Det konservative folkeparti har ikke, inden det fremsatte dette forslag, orienteret, endstige drøftet forslaget med os. Partiet er simpelt hen bare løbet fra et forlig, og det kan undre, når man tænker på, hvilke alvorlige miner de konservative kan præstere, hvis andre partier kunne tænke på at gøre noget sådant med et forlig, som de konservative sætter pris på.

#### **Svend Heiselberg (V):**

Forslaget går som sagt ud på at ændre hovederhvervskriteriet samt erhvervsbestemmelserne.

Landbrugsloven har nu været i kraft i 2 år, og om det er tid nok til at kunne vurdere dens virkninger og måske dens utilsigtede virkninger, kan selvfølgelig diskuteres. Vi kan se, at der er forhold inden for landbruget, som er blevet væsentligt anderledes, end da loven blev vedtaget. Men umiddelbart kan man godt spørge, hvem det dog skulle være uden for landbrugets egne rækker, der skulle være interesseret i at købe en landbrugsejendom med de betingelser, som et flertal i dette ting byder landbruget. Dette lovforslag hverken hindrede eller lukkede op for borgere i andre EF-lande, f. eks. med hensyn til at kunne erhverve en landbrugsejendom i Danmark. Jeg må nok sige, at hvis tanken med lovforslaget er at ville hjælpe landbrugserhvervet, så er det ikke et særlig godt forslag. Det går vel op for folketinget, om ikke for, så når Danmark skal til at importere mælk, smør og kød fra udlandet, at det er dårlige vilkår, vi byder de danske bønder.

Mine måske lidt kritiske bemærkninger skal ikke opfattes anderledes, end at vi vil være parate til at se på lovforslagets intentioner, selv om vi mener, at det er en god sik

at give en lov en vis tid til at vise sin berettigelse, inden man ændrer loven.

#### **Tang Sørensen (FP):**

Med den nye landbrugslovs ikrafttrædelse pr. 1. januar 1979 fik man lagt nogle restriktioner på landbrugserhvervet, som efter vores opfattelse har vist sig at være u hensigtsmæssige. Jeg tænker i særdeleshed på uddannelseskravene og på hovederhvervskravene, som jo også var gældende før 1. januar 1979, men alligevel er blevet yderligere skærpet i den nye lov.

Hvis vi kigger på det generationsskifte, som skal finde sted i et hvilket som helst erhverv og også i landbrugserhvervet, så vil den landbrugslov, vi har i dag, med de restriktioner, der ligger i den, ikke gøre det muligt at foretage et naturligt generationsskifte i dansk landbrug. Vi har i dag omkring 120.000 etablerede landmænd, og hvis man går ud fra, at en landmand har en levetid som aktiv landmand på omkring 30 år, så vil det kræve, at ca. 4.000 nye unge landmænd går ind i erhvervet på årsbasis bare for at holde generationsskiftet i gang. Hvis vi i dag går ud på vore landbrugsskoler og ser, hvor mange der er på landbrugsskolerne i 1980, som man forventer forlader landbrugsskolerne med det grønne afgangsbrev, så vil man opdage, at der er omkring 1.600, der vil forlade landbrugsskolerne med det grønne afgangsbrev i 1980. Allerede dér har vi en manko på omkring 2.400 til at holde generationsskiftet i gang.

Når vi yderligere ser den situation, som landbrugserhvervet er bragt i i dag, denne økonomiske katastrofesituation, som tvinger i tusindvis af landmænd bort fra gårdene, enten ved tvangssalg eller ved tvangsauktioner, så vil vi opdage, om ikke før så i løbet af 2-3 år, at vi ikke med den landbrugslov, der er gældende i dag, vil være i stand til at skaffe købere eller landmænd til de landbrugsejendomme, der i årene fremover vil komme til at stå tomme. Det er et af vores hovedargumenter for, at uddannelseskravene bør ændres, således at de, der har lyst – jeg havde nær sagt: de, der er så dumme, at de ønsker at investere i en landbrugsejendom i dag – skal have lov til det. Det kan ikke være den økonomiske gevinst, der gør det attraktivt at investere i en landbrugsejendom i

[Tang Sørensen]

dag. Jeg stiller mig selv det spørgsmål: de tusindvis af ejendomme, der inden for de næste 12 måneder vil blive overtaget af kreditinstitutioner og foderstoffirmaer, hvem skal overtage dem? Der er ikke uddannede landmænd til at overtage dem.

En anden ting, som gør det nødvendigt at ændre landbrugsloven på disse to områder – vi finder, at det også er nødvendigt på andre områder, som vi på et senere tidspunkt vil tage op – er den kapitalflugt, som finder sted fra landbrugserhvervet. Når en ældre landmand forlader sin gård og der i familien er 3–4 børn, så sker der en flugt af kapital væk fra landbrugserhvervet, som det i dag er meget, meget svært at få til at vende tilbage. Hvis man kigger på de statistiske tabeller over, hvor stor en egenkapital de etablerede landmænd har i dag og har haft de sidste 10 år, så vil man opdage, at egenkapitalen i landbrugserhvervet er blevet drastisk reduceret inden for de sidste 10 år. Det er også en af årsagerne til, at vi mener, det er nødvendigt, at vi åbner op, således at der kan komme kapital ind i erhvervet fra andre end lige fra dem, der har det grønne adgangsbevis eller en uddannelse, der svarer dertil.

Der var i går i nogle dagblade – her tænker jeg i særdeleshed på Midtjyllands Avis – en kronik, der var skrevet af sparekassedirektør Mads Thomsen, Vejle, som jeg syntes var meget læseværdig. Jeg skal ikke citere af kronikken her, det tillader min tid ikke, men jeg vil anbefale den landbrugspolitiske ordfører for socialdemokratiet og i særdeleshed landbrugsministeren at læse denne artikel. Den var meget læseværdig og kan give baggrund for eftertanke.

Jeg mener også, at i den situation, vi står i i dag, er det nødvendigt at kigge på selvejet inden for dansk landbrug. Jeg tror ikke, at vi, med den udvikling, der er i gang i øjeblikket, vil være i stand til at køre dansk landbrug udelukkende som selveje, og derfor er det nødvendigt, at vi får ændret landbrugsloven, som indeholder en række bestemmelser, som er u hensigtsmæssige.

Til slut vil jeg gerne sige, at de påstande, der er kommet heroppefra, i særdeleshed fra hr. Westh, om, at 50 pct. af de landbrugsejendomme, der er solgt inden for de sidste par år, er købt af bylandmænd, vil jeg meget gerne have dokumentation for. Det er simpelt hen usandt. 50 pct. af de solgte land-

brugsejendomme til dags dato er ikke købt af bylandmænd. En meget, meget stor del af de ejendomme, der er solgt inden for de sidste 2–3 år, er købt af etablerede landmænd, men det er et andet område inden for landbrugsloven. Påstanden om, at det er bylandmændene, der har jobbet priserne op, og som har erhvervet landbrugsejendommene, er ikke holdbar. Det vil jeg meget gerne have dokumenteret.

Jeg vil anbefale de politiske partier, i særdeleshed partiet venstre, at deltage positivt i udvalgsarbejdet, det gør venstre nu normalt, men også sørge for at få sin opfattelse revideret en lille smule i forhold til det, ordføreren sagde her, således at partiet kan stemme ja til denne ændring af landbrugsloven. Jeg tror, det er en udbredt opfattelse ude omkring hos de aktive landmænd, ude omkring hos organisationsfolkene, som desværre i udstrakt grad er venstrefolk, at en ændring af landbrugsloven er aktuel også på dette område.

(Kort bemærkning).

**Westh (S):**

Til hr. Tang Sørensen's spørgsmål skal jeg sige, at jeg sagde, at 54 pct. af ejendommene inden 1973, inden hovederhvervskravet blev indført, blev købt af bylandmænd. Indtil 1978-loven trådte i kraft, blev 30–40 pct. af ejendommene købt af bylandmænd. Hr. Tang Sørensen vil kunne se tallene i betænkningen om den fremtidige landbrugspolitik fra 1977.

**Rahbæk Møller (SF):**

Da vores ordfører, hr. Bjørn Poulsen, ikke kan være til stede, skal jeg gøre nogle bemærkninger.

De konservative forsøger at udnytte landbrugets krise til at hyppe egne partipolitiske kartofler. Et flertal her i folketinget ønsker, at landbruget skal være forbeholdt aktive landbrugere, og har derfor opstillet kravene om hovederhverv, landbrugsuddannelse og bopælspligt. Det er disse krav, de konservative vil ophæve eller udvande.

Forslaget vil lede bykapital ind i landbruget og vil måske gavne nogle af de landmænd, der forlader erhvervet, så de vil kunne få en højere pris for deres ejendom. Men forslaget vil til gengæld ramme de unge

[Rahbæk Møller]

landmænd hårdt; det vil blive endnu sværere at komme ind i erhvervet. Der er behov for reformer i landbruget, der atter vil gøre det muligt for unge aktive landmænd at gå ind i landbrugserhvervet og få bedriften til at løbe rundt. Det foreliggende forslag trækker i den stik modsatte retning.

Socialistisk folkeparti vil bestemt modsætte sig dette asociale forslag.

#### Ole Vig Jensen (RV):

Da mit partis ordfører, fru Janne Normann, er forhindret i at være til stede, skal jeg på det radikale venstres vegne sige, at vi for så vidt gerne vil have en drøftelse af landbrugsloven i landbrugsudvalget. Det får vi anledning til nu. Vi mener dog, at landbrugsloven i flere henseender virker godt. Vi mener, at både uddannelseskra- vet og bopælskravet er rimelige, og at de netop virker efter deres hensigt.

Derimod er vi mere tvivlende over for hovederhvervskravet, som i dag i hvert fald godt kan betyde, at unge, som gerne vil starte en landbrugsvirksomhed, og det vil ofte sige i det mindre landbrug, ikke kan komme i gang, medmindre de kan have et erhverv ved siden af i den første periode. Der dispenseres fra bestemmelserne i dag, og jeg har set på en række områder på fortrinlig måde. Men tilbage står altså, at der ikke er rimelige muligheder for folk, der gerne vil starte op og på længere sigt ønsker at blive selvstændige landmænd og have det som hovederhverv. De kan ikke starte op, medmindre de får bedre betingelser, end de har i dag. Netop på det punkt ser vi gerne en drøftelse, og det bliver der jo anledning til i udvalget i forbindelse med dette lovforslag.

#### Bollmann (CD):

Forslagsstillerne begrundet forslaget med, at de nugældende regler om hovederhvervskrav og om særlig uddannelse virker hæmmende på landbrugets udfoldelsesmuligheder. Hertil vil jeg gerne sige, at disse bestemmelser jo ikke er så gamle endda, og så vidt jeg husker, blev de gennemført i forståelse med landbrugets organisationer. Men at der i den periode, der er gået siden, er sket store ting inden for landbruget på en række områder, er åbenbart, og derfor vil vi fra CDs side gerne være med til i udvalget at se nær-

mere på, om der kan gennemføres lempelser som beskrevet i lovforslaget.

#### Grove (KF):

Når vi ønsker denne ændring af landbrugsloven, så er det, fordi vi igen ønsker at gøre landbruget til et frit erhverv.

Jeg tror nok, man kan sige, at det sidste par år tydeligt har vist, at den stramning, vi har foretaget, og som vi også har været med til at indføre i landbrugsloven, er for stærk. Dette er vel ikke årsag til krisen, det vil jeg ikke sige, men det kan være medvirkende til, at der er kapitalmangel inden for landbruget. Derfor vil vi gerne ved siden af at sige, at vi skal have akutte løsninger på krisen, pege på noget mere langsigtet, for jeg tror ikke, vi løser landbrugets krise bare ved at lave nogle kortsigtede løsninger. Landbruget kan samtidig se, at vi fra folketingets side også ønsker en mere langsigtet landbrugspolitik.

At bringe landbruget tilbage som et frit erhverv er én af betingelserne for, at landbruget kommer til at fungere igen. Vi hører jo meget om, også i dag, at hvis vi gør det til et frit erhverv, så vil priserne på landbrug stige. Det er jo næsten, som om man siger, at alle andre end landmændene har penge nok og har lyst til at give alt for meget for en ejendom. Det tror jeg ikke på. Andre i dette samfund ved også, hvad penge er værd, og derfor vil de aldrig give mere, end ejendommen er værd.

Så fremhæver man, at der i 1973 blev solgt mange landbrug til byfolk, og man fremhæver også, at priserne steg kolossalt. Det er bare ikke to ting, der hører sammen. At vi fik et hop i ejendomspriserne i 1973, var af en helt anden årsag. Da vi kom ind i EF, da der var tegn på, at der nu skulle til at ske noget i det erhverv, da var der optimisme i landbruget. Men man må nok sige, at det lykkedes ret hurtigt for socialdemokratiet også på det område at få ødelagt optimismen. Derfor har vi set, især inden for det sidste års tid, stærkt faldende priser inden for landbruget. Det kan et erhverv ikke holde til, man skal helst nogenlunde følge den inflation, der sker i det øvrige samfund, ellers kan erhvervet ikke have fornuftige låneforhold.

Et andet problem, som vil vise sig i løbet af et par år, hvis vi ikke ændrer landbrugslo-

[Grove]

ven, er generationsskiftet. Der er simpelt hen ikke unge landmænd nok til at overtage alle de ejendomme, der udbydes til salg. Vi har hørt tal på, at der er små tusinde unge landmænd under uddannelse, og det er jo ikke nær alle dem, der er under uddannelse, der kommer til at købe ejendom. Da vi ved, at der skal sælges 4.000-5.000 ejendomme om året, vil der blive en manko, og skal vi ikke have ødegårde, så må vi simpelt hen åbne op.

Jeg ved da godt, at man administrerer den nuværende lov med dispensationer, men jeg synes egentlig, det er urimeligt, at måske tre fjerdedele af ejendommene skal sælges på dispensation. Så må vi hellere være ærlige og åbne op for en fornuftig omsætning.

Jeg vil også fremhæve, at ulempen for landbruget ved at være et lukket erhverv er, at man ikke så let får nye ideer ind. Vi kan nævne mange eksempler på, at folk fra andre erhverv er kommet ind i landbruget og har tilført det nye ideer. Vi behøver bare at tænke på sådan en ting som SPF-grise. Det var jo udefra kommende folk, der startede hele det projekt og var stærkt medvirkende til, at vi har fået denne driftsform ind i svineholdet. Så man skal ikke sige, at alt, hvad der kommer udefra, er dårligt. Jeg tror, man lærer meget af, at folk udefra kommer ind i landbruget.

Man siger også, at organisationerne ønskede det dengang. Ja, det er nok rigtigt. Til gengæld har vi hørt mange organisationsfolk sige, at vi må lempe bestemmelserne. Vi kan simpelt hen bede om organisationernes kommentar til det. Jeg vil tro, at landboforeningerne i stor udstrækning vil støtte dette forslag.

Socialdemokratiets ordfører nævnte, at 50 pct. af ejendommene i 1973 blev købt af byfolk. Det stod i den gule betænkning. Den socialdemokratiske ordfører skulle vel samtidig nævne, at i den gule betænkning blev der udtrykkelig gjort opmærksom på, at de stigende priser ikke var forårsaget af byfolks køb. Det blev fremhævet, at det langt stærkere var nabokøbene, der var årsag til det. Rent ud sagt var det de etablerede landmænd, der i første række var årsag til de stigende priser i 1973 og 1974, fordi man forventede betydelig bedre forhold for landbruget ved indtræden i EF.

Derfor er der ikke hold i det, når man siger, at køb, der gøres af andre end landmænd, vil give meget stærkt stigende priser på landbrug. I den nuværende situation tror jeg simpelt hen ikke der vil være ret mange der køber, men jeg mener alligevel, at det er nødvendigt, at vi får det frit.

Jeg kan ikke takke for tilslutning fra et flertal, men jeg kan i hvert fald takke de partier, der er positivt interesserede i at gå ind i et udvalgsarbejde og være med til at undersøge det. Jeg håber, at vi igennem de undersøgelser også finder frem til en løsning, så vi kan få rettet noget op på det skæve forhold, vi har i landbruget i dag. Hvis vi ikke gør det, må vi forudse, at det bliver endnu mere skævt i løbet af de kommende 2, 3, 4 år.

#### Alfred Hansen (DR):

Da jeg har været optaget af et vigtigt udvalgsarbejde, nåede jeg ikke at komme med i første omgang, men jeg vil gerne med formandens tilladelse knytte et par bemærkninger til forslaget.

Retsforbundet ser på landbruget som et liberalt erhverv og ønsker at medvirke til, at det igen kan blive frit og selvstændigt. Vi må naturligvis med det synspunkt som udgangspunkt tage afstand fra enhver form for uddannelseskraft til folk, der ønsker at erhverve landbrug og etablere sig som landmænd.

Jeg har indtryk af, at forslagsstillernes væsentligste motiv til at fremsætte dette forslag er, at man forventer, at jordprisstigningerne og ejendomsprisstigningerne vil fortsætte og vil tage til med forøget styrke. Dette er på ingen måde retsforbundets begrundelse for at støtte forslaget. Jeg er opmærksom på, at de prisstigninger, der har fundet sted på landbrugsejendomme de seneste år, i højere grad har været udtryk for, at landbruget har været et spekulationsobjekt, og det har betydet – som også den socialdemokratiske ordfører var inde på – at man har betalt mere for disse landbrugsejendomme, end den faktiske afkastningsevne betingede.

Jeg vil gerne foreslå forslagsstillerne – og man kan også forbydes over, at socialdemokratiet ikke har valgt denne løsning på landbrugets problemer – at man fjerner uddannelseskraftene. Man kan så risikere, at der bliver øget efterspørgsel efter landbrugsejendomme, det må jeg erkende, og også med stigende priser til følge.

[Alfred Hansen]

Men for at modvirke disse pristigninger, som et stort flertal her i folketinget ikke ønsker, fordi der ikke er produktion som grundlag, må man indføre en generel og ubegrænset grundskyld, en statsgrundskyld, en leje af den jord, som bliver beslaglagt. Denne leje skal indgå i statskassen til løsning af fællesudgifter og kan skabe basis for en lempelse i indkomstbeskatningen.

Ved at pålægge alle, der besidder jord, denne statsgrundskyld – uanset om det er i byerne eller på landet – ville man finde et naturligt prisniveau for al jord i Danmark.

Derfor synes jeg, vi skal vedtage det forslag, vi behandler nu, og lade det følge op – og det går jeg ud fra at også forslagsstillerne vil kunne støtte – af en generel og ubegrænset statsgrundskyld på al jord i Danmark.

#### **Landbrugsministeren (Poul Dalsager):**

Selv om det ikke er mit forslag, vil jeg gerne knytte et par bemærkninger til nogle af de udtalelser, der er faldet.

Hr. Tang Sørensen og flere andre var inde på spørgsmålet om uddannelseskravene og nævnte det grønne bevis eller en uddannelse, der svarede hertil.

Jeg tror, hr. Tang Sørensen vil give mig ret i, at hvis man læser loven igen – det kan være, det er nogen tid siden, man har haft den fremme – vil man se, at det ikke kun er det grønne bevis, som giver adgang til at købe landbrugsejendom. Der er en lang række andre former for uddannelse, også nogle, som er væsentlig lempeligere end det, der kræves til det grønne bevis. Jeg tror også, det er almindeligt bekendt, at vi i tvivlstilfælde i landbrugsministeriet og i statens jordlovsudvalg behandler ansøgninger, som måske ikke helt opfylder de uddannelseskrav, som står i loven. Men ansøgerne har et ønske om at blive landmænd, og vi giver dispensationer i vid udstrækning.

Hr. Tang Sørensen var inde på et vigtigt problem, og på det punkt er jeg enig med ham. Det angår den kapitalflugt, der sker fra landbruget ved generationsskiftet, som meget ofte betyder, at 3-4 arvinger skal dele en formue, som er i landbruget. Den vandrer ifølge sagens natur gerne for de tre fjerdedele vedkommende ud af landbruget og ind til byerne. Dette er bl. a. en trussel imod selvejet, og hvis vi vil opretholde selvejet, kommer vi efter min opfattelse også til at tænke alvor-

ligt over, hvordan vi klarer generationsskiftet, uden at landbruget ved hvert eneste skifte af generationerne skal pumpe penge ud af erhvervet og ind i andre erhverv. Jeg er parat til at diskutere disse problemer, men de hænger selvfølgelig slet ikke sammen med det lovforslag, som her foreligger.

Hr. Ole Vig Jensen var inde på spørgsmålet om hovederhvervskravet og dispensationerne. Han mente, at det var svært i dag – i hvert fald for adskillige, som på længere sigt ønsker at drive landbrug som hovederhverv – at komme i gang. Det er klart, at også her har vi i landbrugsministeriet i høj grad givet dispensationer til folk, selv om de ikke i øjeblikket opfyldte hovederhvervskravet. Men de har kunnet sandsynliggøre, at det var deres hensigt at blive landmænd, og så har de i vid udstrækning fået dispensation.

Hr. Grove ønsker langsigtede løsninger for landbruget. Her vil jeg gerne sige, at der ved behandlingen af landbrugslovgivningen i 1978 og helt tilbage i 1973 har været et ønske om at skaffe nogle langsigtede løsninger, som forhindrede de problemer i at opstå, som vi desværre i så høj grad lever med.

Hr. Grove tager fundamentalt fejl, når han siger, at man ikke skal være så bange for de byfolk, for andre vil aldrig give mere, end ejendommene er værd. Nu ved jeg ikke, hvad hr. Grove mener med: hvad landbrugsejendommene er værd. Hvis han mener, hvad ejendommen kan forrente, kan jeg skaffe hr. Grove i tusindvis af beviser for, at folk i høj grad har givet mere, end landbruget var værd. Jeg kan skaffe ham i tusindvis af eksempler på landbrugsejendomme, som, efter at de var blevet købt af folk uden for landbruget, aldrig nogen sinde mere kom til at give overskud eller kom til at balancere, aldrig nogen sinde mere kom til at give penge til dem, der havde købt.

Derfor er det klart, at disse prisstigninger på landbrugsejendomme, som vi har oplevet op igennem årene, har været en væsentlig årsag til de problemer, som dansk landbrug står i i dag. Derfor må det være et hovedformål set fra et landbrugspolitisk synspunkt at sikre – hvis det overhovedet er muligt – at landbrugsejendomme i fremtiden kommer til at koste det, der betinger, at de kan afkaste en forrentning, så den pågældende landmand har mulighed for at leve af det, som ejendommen kan indbringe.

[Landbrugsministeren]

Vi har set stærkt faldende priser, siger hr. Grove, og landbrugsejendomme skal helst følge med udviklingen. Hvis landbrugsejendomme skal fortsætte med at stige mere end udviklingen – det har været situationen op igennem 1970'erne – hvis de skal fortsætte med at stige det dobbelte af inflationen, og hvis man vil fortsætte med disse stigninger af hensyn til muligheden for at optage yderligere lån, så er det klart, at man løber ud i større og større økonomiske problemer. Hvis man går ud fra en rentabilitetsberegning som den, det vil være naturligt at foretage ved erhvervelse af enhver anden form for erhvervsvirksomhed, vil man kunne konstatere, at langt de fleste landmænd i dag er etableret på en måde, der gør, at de på forhånd har været dømt til at have underskud.

Så siger hr. Grove, at det er ikke alt, der kommer udefra, som er dårligt, og det er naturligvis rigtigt. Jeg kender også eksempler på folk, som er kommet udefra, og som har tilført landbruget viden og ekspertise, og det skal de selvfølgelig ikke have utak for ved denne lejlighed.

Hr. Alfred Hansen siger, vi skal modvirke prisstigninger. Til gengæld skal vi indføre en statsgrundskyld. Vi skal vedtage dette forslag, og så skal vi samtidig vedtage en statsgrundskyld.

Hvis jeg må udtrykke min helt forsigtige opfattelse af situationen, så ligger det ligesom ikke rigtig i papirerne. Jeg tror, hr. Alfred Hansen skulle sikre sig flertallet for statsgrundskylden først, før han begynder at lempe på disse bestemmelser, der er i landbrugsloven, som foreslået af hr. Grove m. fl.

**Westh (S):**

Hr. Ole Vig Jensen nævnte, at hovederhvervskravet måske kunne være et problem ved nyetablering. Jeg tror ikke, det er det helt store problem. Ved køb af en ejendom går der 5 år, inden man skal opfylde hovederhvervskravet. Man kan altså nå at bygge produktionen op, og man må stadig væk efter det tidspunkt, da man skal opfylde hovederhvervskravet, tjene op til 54.000 kr. ved siden af bedriften. Jeg tror ikke, det er det helt store problem, men vi kan selvfølgelig drøfte det i udvalget.

Det, der bekymrer os mest, er, at hr. Grove siger, at det er det langsigtede perspektiv i

sit lovforslag, han er ude på. Han tror ikke, det hjælper landbruget i den akutte situation, og det har han sikkert også ret i. Det er det langsigtede perspektiv, han er ude på, og han mener ikke, at landbrugsejendommenes værdi vil blive påvirket af denne liberalisering.

Byfolk, bylandmænd, køber nu engang ikke landbrugsejendomme efter, hvilket afkast de giver. De køber landbrugsejendomme, fordi de synes, det er et rart sted at bo, fordi der er nogle herlighedsværdier, fordi der kan være en inflations sikring, fordi der kan være en spekulation i at eje noget jord. De behøver ikke at se på afkastet fra landbrugsejendommen, fordi de som regel har store indkomster ved siden af. Det giver en ubillig konkurrence over for de unge landmænd, der skal leve af landbruget.

Jeg var glad for, at hr. Grove nævnte, at nabokøb kunne have været et problem. Derfor indførte vi også en nedsættelse af sammenlægningsgrænsen i 1978, og vi indførte nogle bestemmelser om, at ikke alle landbrugsejendomme kunne nedlægges. Jeg er glad for, at de konservative dog fastholder denne del af det forlig, de nu i øvrigt er løbet fra.

**Tang Sørensen (FP):**

Jeg vil starte med at sige til landbrugsministeren, at jeg har haft landbrugsloven fremme for nylig. Den læser jeg i næsten daglig, fordi den situation, vi er i, er min dybeste bekymring i øjeblikket.

Der er en ting, jeg synes landbrugsministeren ikke gav svar på, og det gælder i virkeligheden intentionerne i det lovforslag, vi arbejder med her. Hvordan vil landbrugsministeren efter nugældende lov sørge for, at man kan holde generationsskiftet i gang? Hvordan vil landbrugsministeren efter nugældende lov sørge for, at de tusinder af ejendomme, der kommer til at stå tomme på grund af tvangssalg og tvangsauktioner, får en ejer, inden der er gået 12 måneder? Jeg tror, det vil blive et meget, meget stort problem for landbrugsministeren at løse efter nugældende lov.

Hr. Westh var inde på et område, som også er aktuelt – det var hr. Ole Vig Jensen fra det radikale venstre, som rejste spørgsmålet – nemlig spørgsmålet om hovederhvervskravet. Det er i dag tilladt at tjene op til 54.000 kr.

[Tang Sørensen]

ved siden af inden for de første 5 år. Jeg kender i dag adskillige eksempler på landmænd, der har etableret sig inden for de sidste par år, og som i dag er i en økonomisk situation, der kræver, at de tager et fulltimejob uden for erhvervet. Det kan de efter nu-gældende regler ikke få lov til, fordi de har fået en eller anden form for etableringsstøtte, og så får man det svar, når man søger om at komme ud og få et fulltimejob, at så skal etableringsstøtten eller rentetilskudsordningen, eller hvad man nu har fået, tilbagebetales. Jeg kan nævne konkrete eksempler derpå. Det er en af årsagerne til, at der er mange, der bliver bragt yderligere ud i vanskeligheder.

Hr. Westh nævner 30-40 pct., som står i betænkningen som værende bylandmænd, der har købt ejendomme op til 1979. Jeg tror ikke, de 30-40 pct. er bylandmænd. Det er folk, der måske har en eller anden relation til landbrugserhvervet, måske også har arbejdet i erhvervet i nogle år, men som ikke opfylder de normer, der nu engang er sat for at blive kaldt landmand. De egentlige bylandmænd, nemlig sparekassedirektøren, arkitekten og tandlægen, eller hvem det nu er, der finder på at købe sig en mindre ejendom eller et lille gods, er der ikke ret mange af, så de når slet ikke op på de 30-40 pct.

Nej, det, der har været problemet – det vil jeg måske give socialdemokratiet en vis ret i – er nabokøbene. Når en gård var til salg, så holdt der, hvis vi går bare nogle ganske få år tilbage, 50 biler inde på gårdspladsen, inden der var gået en time. De 10 af dem var de omkringliggende naboer, som ønskede at købe ejendommen. Det var måske et problem. Men det er ikke de egentlige bylandmænd – som man fra socialdemokratiets side forsøger at skyde skylden på – der er årsagen til problemet i dag.

Vi mener heller ikke, at man med dette lovforslag har løst landbrugets aktuelle, akutte problemer. Men en af de små sten, der ligger på vejen, skal ryddes væk. Landbrugserhvervet kan fremover få bedre vilkår at arbejde under, når vi får flyttet alle de andre sten, der også ligger i vejen.

**Alfred Hansen (DR):**

Fri etableringsret og statsgrundskyld hører meget nøje sammen. Vi har den opfattelse i

retsforbundet, at enhver, der ønsker at erhverve sig et hus eller en landbrugsejendom eller fabrik, eller hvad det måtte være, naturligvis også skal have lov dertil, men vi erkender, at vi kun har 44.000 km<sup>2</sup> jord her i Danmark, og hvis nogle ønsker at beslaglægge et stykke jord i Danmark, må de betale en leje til samfundet for den jord, de beslaglægger.

Hvis en bylandmand ønsker at købe en gård, vil vi fra retsforbundets side ikke blande os i, om denne bylandmand vil spille golf, dyrke kartofler, dyrke roer eller dyrke korn, men jeg er overbevist om, at hvis man har en jordafgift, som skal betales til samfundet, så skal den, der erhverver en landbrugsejendom, nok få lyst til at producere på sin jord fremfor at spille golf.

Jeg siger da tak for den udstrakte hånd fra ministeren, nemlig at vi skulle skynde os at vedtage en lov om indførelse af statsgrundskyld, før vi vedtager loven om fri etableringsret i landbruget. Det, jeg har været vidne til de sidste 4 år; er, at vi faktisk kun venter på regeringspartiet, socialdemokratiet, med hensyn til at få en statsgrundskyld indført.

Jeg tror faktisk, at der i dette ting er flertal for en statsgrundskyld for al jord, ikke kun landbrugsjord, men landbrugsjord såvel som byjord. Det er mit indtryk, at det alene er socialdemokratiet, der ved sin valne holdning på dette punkt har været årsag til, at vi ikke for længst har fået vedtaget noget sådant.

Jeg vil gerne spørge ministeren: hvis vi nu får gang i hjulene igen, som regeringen ved passende lejligheder påstår vi gør, hvis dens politik får lov til at slå igennem og der kommer gang i produktionen, tror ministeren så ikke, at priserne på landbrugsejendomme vil stige, i det øjeblik vi får et økonomisk opsving? Og er ministeren enig i, at en jordafgift vil virke dæmpende på priserne på landbrugsejendomme såvel som på jord i byudviklingsområder?

Jeg synes nok, at det her hører meget nøje sammen. Enhver, der ønsker at etablere sig, skal selvfølgelig have lov til det, men vi må bare sikre os, at der ikke finder prisstigninger sted, som der ingen produktion ligger bag ved.

**Grove (KF):**

[Grove]

Der bliver talt meget om kapitalmangel i landbruget, og det ved vi alle der er. Så siger man, at en af årsagerne er, at landbruget bliver drænet for kapital ved generationsskifte. Ja, det er da rigtigt, at der føres kapital væk på det tidspunkt, men man må nok sige, at bl. a. skattemyndighederne er med til at fastsætte priserne, bl. a. i familiehandel, og de fastsætter ofte nogle urealistiske priser og vil ikke godkende, hvad man egentlig selv kunne blive enige om i en sådan familiehandel. Dermed er regeringen igennem skattemyndighederne med til at dræne for kapital.

Derudover må man nok også sige, at der er mange andre ting, der dræner landbruget for kapital. Her tænker jeg selvfølgelig også på kapitalvindingsskatten. Den er vel en af hovedårsagerne til, at der forsvinder megen kapital fra landbruget. Det kunne vi også tage og rette. Det ville også hjælpe landbruget.

Det er korrekt, som landbrugsministeren siger, at der gives dispensationer både fra hovederhvervskravet og fra uddannelseskra- vet, men er det virkelig ministerens mening, at man i de kommende år skal give så mange dispensationer, at vi vil komme til at opleve, at de fleste handler skal foregå ved dispensationer? For når der kun er måske 800-900 unge landmænd til at købe 4.000-5.000 landejendomme, vil resten skulle sælges pr. dispensation. Det er dog urealistisk. Mon ikke ministeren her tager fundamentalt fejl, som han sagde jeg har gjort? Jeg tror egentlig, det er ministeren, der tager fejl.

Det har ministeren nu gjort før. Vi behøver bare tænke tilbage til december sidste år, da der blev pålagt en særskat. Man sagde, det gik meget godt i landbruget; de havde jo råd til at betale en særskat. Ministeren tog vel også fejl dengang i december måned. Der blev sagt, at der kun var 1.000-2.000 landmænd, der var i vanskeligheder. Fire måneder senere måtte ministeren heroppefra sige: der var 20.000.

Vi kan så spørge: hvad er ministerens skud i dag på, hvor mange landmænd der er i klemme? Mon ikke ministeren gang på gang har vist, at tages der fejl i landbrugspolitikken, må ministeren have sin store del af ansvaret for de fejl, der er begået dér?

Hr. Westh siger, at vi vil en langsigtet politik. Ja, det er da rigtigt. Vi kunne også ønske, at socialdemokratiet somme tider havde

en lidt mere langsigtet politik for landbruget. Hidtil har det næsten udelukkende været lap-peløsninger, vi har fået. Derfor kunne socialdemokratiet godt prøve at tænke lidt mere konstruktivt og tænke: hvad sker der om 3-4 år? Hvordan vil landbruget så se ud? Hvordan skal vi få landbrugsejendommene om-sat? Det var også noget at gøre. Samtidig med, at man tænker på den akutte krise, bør man altså tænke lidt mere langsigtet. Jeg ved godt, det er en omstilling for socialdemokra-tiet at skulle til det, men så prøv det da for en gangs skyld!

#### Landbrugsministeren (Poul Dalsager):

Hr. Grove er en af dem, som altid ved bedre end alle andre. Det har man for vane i det konservative folkeparti i hvert fald at gøre sig til af.

Nu er problemet fra december, om der var 1.000 eller der var 2.000 landmænd, der var i klemme. Jeg var umiddelbart tiltrådt og fik opgivet fra landbrugsorganisationer, som på det tidspunkt havde rettet henvendelse til mig, at der var 1.000-2.000 landmænd, der var i klemme.

Selvfølgelig refererer jeg de oplysninger videre, som jeg får fra de faglige organisatio- ner, så meget mere som jeg umiddelbart for- ud for min tiltræden fik at vide af den forri- ge landbrugsminister, at der ikke var nogen væsentlige økonomiske problemer i dansk landbrug, hvilket det konservative folkeparti heller ikke på det tidspunkt påstod at der var. Så den bagklogskab, som hr. Grove nu føler sig foranlediget til, kan vi såmænd godt leve med. Vi kunne også godt have levet for- uden denne bagklogskab.

Hr. Grove spørger, om jeg ikke tager fejl med hensyn til, hvilke landmænd der har mulighed for at købe landbrugsejendomme, og henviser til, at der uddannes en 800-900 landmænd årligt. Nu er det efter de oplys- ninger, jeg har, væsentlig flere - i hvert til- fælde 50 pct. flere - der uddannes årligt, men der er flere generationer af landmænd eller landbrugsuddannede, som i dag ikke er beskæftiget ved landbruget.

Der findes adskillige i dag uden for land- brugerhvervet, som opfylder alle betingelser for at kunne købe en landbrugsejendom, så der er et stort køberklientel, som i dag opfyl- der betingelserne for at blive landmand. Hvis der ikke bliver købere til landbrugsejendom-

[Landbrugsministeren]

me, er hovedårsagen naturligvis, at landbrugsejendommene stadig væk udbydes til en pris, der ikke giver en ung landmand mulighed for at leve en økonomisk rimelig tilværelse på den pågældende landbrugsejendom. Derfor er landbrugsloven rigtig, og derfor skal priserne ned, sådan at den normale erhvervsmæssige beregning over indtægter og udgifter giver de pågældende en chance for at overleve som landmænd.

Så vil jeg sige til hr. Alfred Hansen, at jeg ikke har lyst til på nuværende tidspunkt at gå ind i en længere diskussion om jordbeskatninger, statsgrundskyld osv. Det er ikke det, vi forhandler. Hvis hr. Alfred Hansen virkelig tror, at folk vil holde op med at spille golf, hvis vi får jordskatter, der er store nok, så tror han fejl. Jeg har i hvert fald adskillige eksempler på, at der ingen grænser er for, hvad dette lands velhavere har lyst til at betale for noget så – i hvert fald set i forhold til landbruget – overflødigt som at spille golf på indtil købstidspunktet veletablerede, veludbyggede og veldrevne landbrugsejendomme. Jeg har i hvert fald ganske store forbehold.

(Kort bemærkning).

**Tang Sørensen (FP):**

Landbrugsministeren kommer med en påstand om, at priserne på landbrugsejendommene skal endnu længere ned, hvis afkastet skal stå i et rimeligt forhold til produktionen. Hvis landbrugsministeren tager kontakt med de hundreder af advokater ude over landet, der i dag administrerer betalingsstandsninger for landmænd – en betalingsstandsning indebærer jo, at der ikke bliver betalt nogen som helst form for ydelser på ejendommen – så vil han opdage, at i dag er produktionsvilkårene så ringe, at ikke engang den daglige produktion kan hænge sammen. Det vil sige, at prisen på en landbrugsejendom i dag skulle være nul kroner.

**Formanden:**

Da ordføreren for forslagsstillerne jo for så vidt har opbrugt sin taletid, er der dermed 5 minutter til at svare på ministerens indlæg, hvis ordføreren ønsker at bruge dem.

**Grove (KF):**

Ministeren sagde, at det er let at være bagklog. Det har ministeren ret i, men i 1977, da hr. Lowzow var ordfører for det konservative folkeparti, påviste han klart og tydeligt, at hvis man fulgte den gule betænkning, der kom frem om landbrugets forhold, uden samtidig at tage grundlæggende hensyn til, at priserne skulle være rentable, ville det gå galt. Han sagde: hvis man kører en tilskuds politik uden samtidig at sikre, at den produktion, der kommer frem, kan omsættes til rentable priser, går det galt. Det blev sagt højt og tydeligt også her i folketinget. Men man har bare sat det i gang uden hensyn til, om priserne var rentable eller ej. Når vi taler rentabel drift, er jordprisen en forsvindende del af de driftsudgifter, man har i landbruget. Det er ikke den, der er ødelæggende for landbruget i dag. Men dér kan ministeren tænke på alle de skatter og afgifter, man lægger på landbruget, og som man ikke har andre steder inden for EF. Det er vel lige så stor en årsag eller en større årsag end de priser, man har givet for ejendommen.

Ministeren svarede ikke på, hvad han vil gøre om 2, 3, 4 år, når vi pludselig står med 4.000–5.000 ejendomme, der skal sælges, om året og man kun har 800–900 til at overtage dem. Hvad vil ministeren gøre på det tidspunkt? Det fik vi ikke noget svar på. Derfor vil jeg gerne spørge igen: hvad vil man gøre fra socialdemokratiets side på det område? Det er ikke for at være bagklog. Nu har ministeren chancen for at sige, hvad man vil gøre om 2–3 år.

Hermed sluttede forhandlingen.

### *Afstemning*

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

**Formanden:**

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til landbrugs- og fiskeriudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

**4) Første behandling af:**